

Олена Малахова

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах розвитку та становлення ринкових відносин в Україні, вкрай актуальним залишається питання удосконалення процесу кредитування суб'єктів підприємницької діяльності, відродження ролі та значення кредиту у формуванні обігових коштів підприємств різних форм власності, забезпечення безперервного кругообороту виробничих капіталів та стимулюванні вітчизняного виробництва. Для досягнення цієї мети комерційним банкам України, на наш погляд, слід звернути увагу на вивчення практичних та методичних аспектів організації банківської справи; на формування якісно нової системи кредитування; становлення

Серія: Економіка

повноцінних партнерських відносин між учасниками кредитної угоди; розробку нових форм та методів кредитування; вдосконалення технології видачі та погашення банківських позичок.

Досвід кредитування підприємницької діяльності вітчизняними банками свідчить про те, що останні радше розміщують свої кредитні ресурси у кредити короткотермінового характеру, що обумовлено специфічними ознаками перехідного до ринку періоду. В такій ситуації досить важливим є окреслення можливих тенденцій розвитку та напрямів вдосконалення короткотермінового кредитування підприємницької діяльності в Україні, узагальнення світового досвіду з метою адаптації до вимог вітчизняного ринку банківських послуг та подальшого застосування в практиці вітчизняних банків.

Видача короткотермінових кредитів установами комерційних банків базується на класифікації банківських позичок у відповідності до напрямів їх використання. Як відомо, окрім принципів та методів кредитування, на яких базується організація кредитних відносин комерційних банків з суб'єктами господарювання, не менш важливим є також виокремлення предмету кредитування, тобто по суті - об'єкту кредитування, з приводу якого виникають ці відносини. В науковій літературі чітко не конкретизуються об'єкти кредитування, а зазначається, що "об'єкт кредитування до деякої міри виводиться у кредитному процесі на задній план, що іноді виражається у покритті за рахунок позики виробничих потреб підприємств у широкому розумінні"[1:384]. У відповідності до виробничих потреб підприємницьких структур кредити прийнято розрізняти: кредити на поточну діяльність та кредити в інвестиційну діяльність. Банківські кредити у грошовій формі в поточну діяльність - це кредити спрямовані на вирішення таких завдань:

- збільшення основного та оборотного капіталу суб'єктів кредитування;
- тимчасове нагромадження запасів товарно-матеріальних цінностей, готової продукції, товарів.

Кредити в поточну діяльність включають також овердрафт, кредити, надані за постійними кредитними лініями на купівлю сировини та інших виробничих запасів, на сезонні витрати або на рефінансування комерційного кредиту між підприємствами.

Кредити в інвестиційну діяльність за об'єктами прийнято розрізняти:

- кредити на будівництво та освоєння землі;
- кредити на купівлю будівель, споруд, обладнання і землі;
- фінансовий лізинг.

Така класифікація банківських кредитів в практиці українських банків не відображає конкретний об'єкт кредитування з приводу якого виникають кредитні відносини. Більш аргументований підхід щодо класифікації банківських кредитів у виробничі потреби суб'єктів господарювання використовують за кордоном. Так, у відповідності до характеру виробничих потреб підприємств в кредитуванні прийнято розрізняти дві групи кредитів: кредити, що опосередковують сукупні потреби підприємств (кредитування укрупненого об'єкту) та кредити, які надаються на окремі виробничі потреби. Згідно цієї класифікації до першої групи відносять кредитування укрупненого об'єкту в межах кредитної лінії та кредитування по овердрафту. Такі кредити видаються під різноманітні об'єкти, що не від'ємні один від одного та з'єднані в один (загальний, сукупний) об'єкт. До другої групи кредитів відносять цільові та вексельні кредити.

Наведена класифікація банківських кредитів, на наш погляд, цілісно відображає можливі напрямки розміщення банківських ресурсів в розрізі об'єктів і способів здійснення кредитування підприємницької діяльності.

Кредитування укрупненого об'єкту в межах кредитної лінії - це видача кредитів під різноманітні об'єкти, які об'єднані в один (загальний, сукупний) об'єкт. Особливість кредитної лінії в практиці розвинутих країн полягає в тому, що вона не є безумовним контрактом, обов'язковим для банку. Останній може анулювати кредитну угоду до закінчення строку, якщо, наприклад, фінансовий стан клієнта суттєво погіршиться або не будуть виконані окремі умови контракту.

До числа найважливіших проблем кредитування укрупненого об'єкту в межах кредитної лінії слід віднести обґрунтування способу визначення ліміту кредитування. На нашу думку, доцільним для вирішення цієї проблеми, є, з однієї сторони - розрахунок ліміту кредитування на базі розміру сукупних витрат клієнта (на основі техніко-економічного обґрунтування необхідності в позиції), а з іншої - на основі оцінки можливих джерел повернення кредиту. Такі заходи зможуть суттєво знизити ступінь кредитного ризику. При розрахунку розміру кредитної лінії слід враховувати особливості кругообороту коштів позичальника - його рівномірний (несезонний) або нерівномірний (сезонний) характер, при чому варто використовувати диференційовану величину ліміту кредитної лінії.

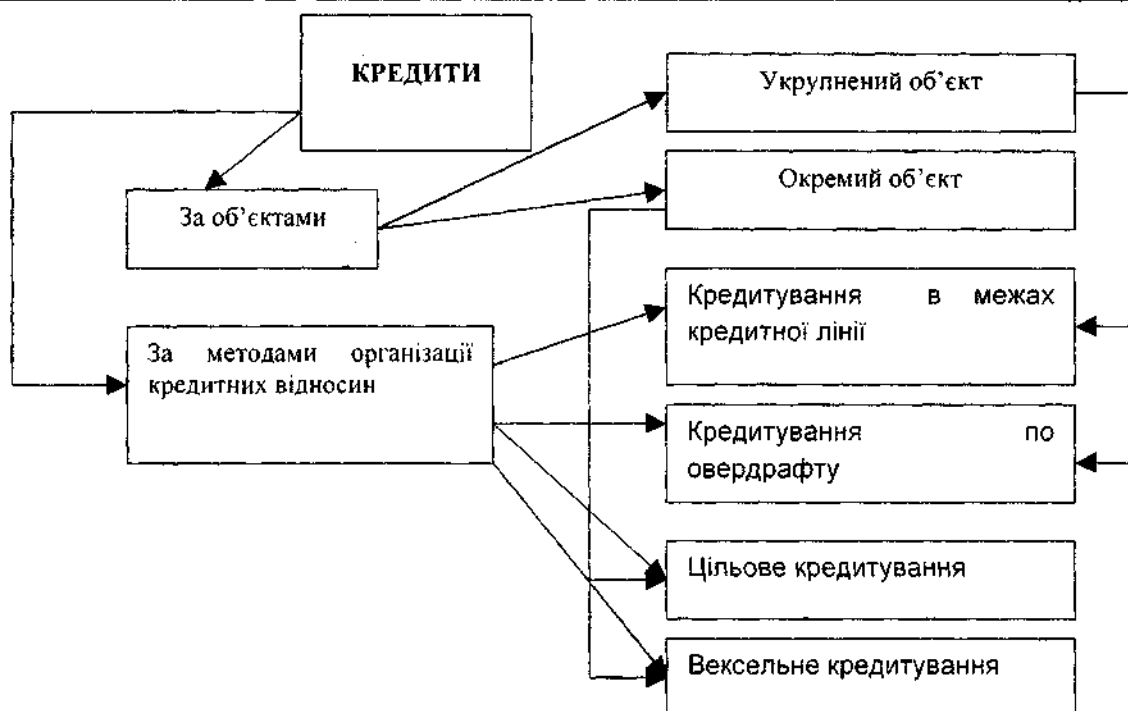

Рис. 1. Класифікація банківських кредитів

При видачі кредиту за овердрафтом необхідним, на наш погляд, елементом кредитної політики комерційних банків є надання переваги тим клієнтам, котрі: по – перше, відкривають свій розрахунковий рахунок у відповідній кредитній установі; по – друге, мають стабільний грошовий оборот, який характеризується постійним поступленням виручки від реалізації; по – третє, демонструють постійну кредитоспроможність, яка розраховується на основі відповідних фінансових коефіцієнтів. Ліміт кредитування по овердрафту, на нашу думку, необхідно диференціювати в залежності до сукупного середньомісячного кредитового обороту по розрахунковому (поточному) рахунку позичальника і в залежності від типу забезпечення. Що стосується потреби в кредиті, то її планування повинно здійснюватися не на основі середніх фактичних даних за минулий період, які часто не співпадають з поточною ситуацією, а на основі очікуваного або фактичного об'єму неспівпадання платежів і поступлень коштів.

Практика цільового кредитування свідчить, що в процесі видачі такого виду кредиту виникає ситуація, коли аналіз фінансового стану підприємств та баланс потоків, які прогнозуються можуть викликати протиріччя. В такій ситуації комерційні банки розглядають можливість видачі позики на основі проведеного аналізу грошових потоків, так як прогнозні фінансові потоки показують, власне, спроможність сплати процентів та основної суми позики. З цього приводу, зауважимо, що проведення аналізу фінансового стану позичальника і прогноз фінансових потоків по проекту повинен розглядатися в комплексі. При тимчасових фінансових труднощах клієнтів пролонгація позик по даному виду кредиту можлива за таких умов: по-перше, строк пролонгації не може перевищувати обумовлений строк позики; по-друге, доцільним є обмеження кількості можливих пролонгацій до двох, після чого позика повинна бути внесена на рахунок прострочених позик; по-третє, здійснювати пролонгацію лише за умови сплати позичальником значної частини кредитної заборгованості. Як правило, необхідність пролонгації позики виникає тоді, коли банк на стадії розгляду кредитної заявки недостатньо детально вивчив перспективи руху грошових коштів клієнта та встановив в зв'язку з цим економічно необґрунтовані строки погашення позики. З цього приводу слід зауважити, що комерційні банки повинні приймати певні заходи щодо покращення аналітичної роботи.

Розвиток вексельного кредитування в Україні можливий за умови взаємовигідних відносин між позичальником і банком – кредитором. Для позичальника вигідним є зниження витрат по поверненню вексельного кредиту, здійснення розрахунків з постачальниками в розмірі номінальної вартості отриманих в кредит векселів. Враховуючи практику здійснення вексельного кредитування, можна пропонувати банкам розробити дієвий механізм зниження ризиків операції. До заходів, які реально можуть знизити ризик вексельного кредитування, слід віднести: облік векселів здійснювати лише при умові повної інформованості банку про платоспроможність позичальника та кредитне походження векселя, а також наявності додаткових гарантій

Серія: Економіка

повернення кредиту або ж високоліквідної застави. Доцільним з цього приводу є облік виключно комерційних векселів, які видані під реальне постачання товарів або наданих послуг.

Ефективність кредитування, на наш погляд, можливо підвищити за рахунок використання "комбінованої" форми кредитування, яка передбачає одночасне застосування вексельного та короткотермінового кредиту, вексельного і кредиту по кредитній лінії. Така форма надасть змогу підприємствуодночасно використовувати переваги різних видів кредитування. Таким чином, вирішення вказаних вище проблем, буде сприяти дотриманню принципів кредитування, зниження ризику взаємовідносин банку з підприємствами.

Література

1. О.В.Дзюблюк. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. Видавництво "Поліграфкнига", 2000.-С.510. 2. О.Н.Афанасьєва. Короткострокове кредитування підприємств: проблеми і можливі шляхи рішення.// Банковское дело.-2002.-№9.-С.25-28.

Анотація

В статті розглядаються підходи до класифікації банківських кредитів, тенденції розвитку та напрямки вдосконалення кредитування підприємницької діяльності в Україні.

Annotation

The article considers the approaches to classification of Bank credits and directions of improving the crediting of business in Ukraine.